

Odložím dětskou knížku, kterou čtu v čítárně městské knihovny. Soudě podle ilustrací neviděl Yrjö Kokko nikdy fotografii opravdového trolla. Což ovšem, jak dotvrzuje hromada knih, které jsem našel pod heslem TROLL a které se teď tyčí na mém stole v čítárně, není nic divného: záznamů o spatření trollů a jejich fotografií je strašně málo až do poloviny 70. let, kdy přišly do módy fotoaparáty s motorem, přenosné kryty a trpělivé, týdny trvající čekání u zdechlin. Trollové se nelovili, protože jejich maso nebylo k jídlu a zdechlina odporně zapáchala. Trochu se obchodovalo se zimní kožešinou trollů: Rusové chytali na podzim trolly do pastí, ale moc se to nevyplácelo. Trollové se do pastí chytili jen výjimečně a ulovit tahle tichá a rychlá noční zvířata puškou bylo skoro nemožné. Zkoušeli nasadit i psy, ale se špatnými výsledky; troll buď svedl psa ze stopy, nebo ho, když ho pes náhodou chytil, strašlivě podrásal jako rozzuřený kamikadze. V Rusku vyšlechtěný „trollí pes“, temperamentem připomínající bulteriéra, je ovšem stále známým plemenem. Je to varianta karelského medvědopsa a říká se, že má i něco z vlka a huskyho. K lovu však „trollího psa“ (správný název je prý ladožský barvíř, můj ty bože karelský) už dlouho nikdo nepoužíval.

Nevyplácelo se ani hledat trolly v jejich zimovištích, na rozdíl od medvědů, protože troll si hledá k přezimování tak

nepřístupná místa, že ani nemělo smysl pátrat po větracích otvorech. A nebylo nutné je lovit ani proto, že by s člověkem soupeřili o lovnou zvěř: v zimě byli trollové úplně mimo hru a v létě je zajímali víc soboli než losi. Několik let se za jejich zabíjení dokonce platilo, když Lapončici brečeli, že rosomáci a tajemní staalové řádí v sobích stádech hůř než výběřčí daní, ale pak se do toho vložili zelení a milovníci šelem.

Nořím se do informací ještě hlouběji: někteří hanzovní kupci znali termín „Spukenfell“ neboli „špúková kůže“, což byl vzácný a drahý předmět, mytický stejným způsobem jako mumifikované mořské panny a roh jednorozce. Na začátku dvacátého století se v Rusku podařilo chytit několik trollů do pastí a na hedvábně černou „špúkovou kůži“ se zimní kožesinou, staženou z dospělého samce, byl prý krásný pohled. Nějaký člen politbyra měl v sále pro hosty své dáči špúkovou kůži i s hlavou. Dělá se mi nanic.

Čtu znovu Kokkùv popis trolla. Až na ty rozměry to vlastně není tak špatné; hnědá srst je spíš smolně černá, na uších žádné štětičky nejsou a „roztomilý kraťoučkový ocásek“ – těch trapných zdobnělinek už bylo dost – je ve skutečnosti had se střapcem na konci, který sebou umí mrskat jako bič, chvějící se anténa, odrážející trollovu náladu. Velký nos, hmmm, snad později, až se obličej protáhne do čumáku; ani pusa není vlastně nijak moc velká a když se roztáhne do „veselého úsměvu“, opravdu „odhalí dvě řady krásných, perlově bílých zubů“, které jsou ale ve vsí své kráse ostré jako zuby pily a špičáky se zdají nabroušené jak turecké dýky. Ruce – přední tlapy – a nohy jsou opravdu vzhledem k tělu příliš veliké, trochu jako rysí pracky. I srst vypadá občas zacuchaně a na temeni mu nerostou vlasy, ale úžasný černý hřeben – jako kdyby v lese bydlel vizážista, který vymyslel imič Tině Turner.

Listuju dál v *Pesim a Luzi*. Zvířata a rostliny spolu rozmlouvají, jakoby to bylo úplně normální, a pak přijde popis slaďounké holčičky, která má velké, modré, neuvěřitelně průzračné oči a bílé vlnité vlasy jako obláček na jasném nebi. Víla.

Troll a víla se vzájemně představí, Pesi a Luz, což není vzhledem k názvu knihy zas až takové překvapení; on je malomyslný pesimista a ona luzná iluzionistka, ach, jak duchaplné. A protože obě jména jsou vlastně zkratky a protože jsou oba malí, prohlásí Luz, že jsou spřízněni osudem...

Zavřu knihu. V hlavě mám jako v úle.

Čím je mi?

Chráněncem, něco jako kuře s poraněným křídlem? Nebo exotickým domácím zvířátkem? Hostem, který má poněkud podivné způsoby, ale zároveň je ohromně okouzlující a zdržuje se u mě, dokud jednoho dne zase neodejde?

Nebo je mi něčím jiným?

Ptám se sám sebe a neodpovídám si.

Natáhnu ruku a sáhnu po další knize.

bruce chatwin: cesty písní. do finštiny přeložila leena tamminen, 1987

Předchůdci člověka byli „všestranní“: houževnatí a důmyslní tvorové, kteří museli proklíčovati mnoha těsnými uličkami, aniž by musel na každém rohu vznikat nový druh. Když tedy najdete v linii hominidů podstatnou změnu stavby, musel ji způsobit nějaký velmi silný tlak.

Od konce miocénu došlo vlastně jen ke dvěma takovým „skokům vpřed“, které navzájem dělilo období zhruba čtyř milionů let: první byl spojen s *Australopithekem*, druhý s člověkem:

1. Změny ve stavbě pánve a přeměna chodidla opice žijící v lese a pohybující se ve větvích na chodidlo tvora chodícího po povrchu, přechod ze čtyř končetin na dvě; z tvora pohybujícího se pomocí horních končetin se stal tvor, který mohl ruce používat k jiným účelům.

2. Velmi rychlé zvětšení mozku.

anděl

Stojí jako bouřkový mrak s rozpítlými obrysy ve skleněné vitríně v přízemí knihovny, které je vyhrazené muzeu. Během let strávených ve skleněné budce ztratila jeho srst většinu černého lesku. Společnost mu za sklem dělají nejrůznější suché větve, mech a unaveně vyhlížející styroxové kameny. Je vycpaný a naaranžovaný do předklonu, přední končetiny s dlouhými pružnými prsty má napřažené tak, že když člověk přijde k vitríně, instinktivně zas trochu ucouvne. Čumák má zkřivený v jakémsi šklebu, který odhaluje tmavě žluté zuby úctyhodných rozměrů – možná tak ztmavly dlouhou konzervací. Všimnu si, že preparátor měl špatné informace o trollích očích: šelma, jež má zjevně působit divoce a nebezpečně, vypadá díky hnědým skleněnkám spíš dojemně, jako zvíře, které někde zabloudilo. Skleněné knoflíky by se možná hodily k medvědovi, ale nemají nic společného se skutečným trollima očima, které jsou velké, šikmé a ohnivé, s panenkami jako svislé škvíry. Přitisknu ruku, nos a rty na sklo. Zamlží se, když zašeptám: „Pomoz mi.“